

Pärandkultuur toetab loodusturismi arendamist

Lembitu Tarang
projekti konsultant

Kaheksa aastat tagasi kogunes Kullamaa kultuurimajas umbes 150 huvilist üle Eesti, et panna alus pärandkultuuri uurimisele ning teadvustamisele.

2007. aastal algas üle-eestiline metsandusliku pärandkultuuri inventeerimine, nüüd juba RMK egiidi all ning Euroopa Liit-programmide abil.

Mis on pärandkultuur?

Mida üldse mõista sõna "pärandkultuur" all? Viimasel ajal kasutatakse seda kirjatükkides suvaliselt väga mitmesuguste "vanade asjade" kohta.

Maastikus, sh metsas leiduvate pärandkultuurimärkide või -objektide all mõistame siinses kontekstis eelmiste põlvkondade tegevusest meie ajani säilinud riiklikult mittekaitstavaid objekte. On need siis sajanditevanused kiviaiad, lubjapõletusahjud, põlised metsateed ammu kadunud külade vahel, soosilad, vanad talukohad, kus alles ainult õuepuud, paesse raiutud kaev või kivikelder, veski- ja koolmekohad.

Samuti militaarsed mälestid, nagu kaitsekraavid, metsandajate punkrite kohad ja hauad, mitmesugused tekstidega mälestuskivid. Siia kuuluvad ka pärandkooslused – puis- ja rannaniidud oma karjatanumate, küünide, allikate ja linaleoaukudega.

Ka kohanimed – oli ju rahva kõnekeeles igal põllu- ja heina-

maatükil, metsasalul, jõekääna- kul, soosaarel ja teekäänakulgi oma nimi, teistmoodi ei saanud igapäevastes tegevustes ja käimistes orienteeruda.

Võib ju küsida, kas vana metsatee või lubjaahi on üldse kultuurinähtus? Sadadest kultuuri definitsioonidest on mulle meeldinud alati enim Hando Runneli väljaõeldu: "Kultuur on kõigepealt kodu, on see inimese olemise, tegutsemise ja käitumise viis, mis tal oma kodus on." Seega elamisviis.

Ja eelmiste põlvkondade elamisviisist ehk elukultuurist säilinud märgid ongi pärandkultuuri märgid.

Esimese koostööprojektiga Soome osalusel "Metsandusliku pärandkultuuri hoidmine ja rakendamine" tehti inventuuri Lääne-, Rapla-, Harju- ja Järva- maal. See projekt hinnati Läänemere regioonis programmiperioodi viie väljapaistvama projekti hulka.

Teine projekt "Pärandkultuuri väärtused ühise keskkonna- ja kultuuriruumi osana" viiakse ellu koos Lätiga. Eelmisel aastal inventeeriti Võru- ja Valgamaal, tänavu jätkub inventuur Põlva- ning Tartumaal.

Kolmas jätkuprojekt "Metsanduslik pärandkultuur – ühtse kultuuriruumi avardaja" haarab Lääne- ja Ida-Virumaa, Pärnu-, Saare- ja Hiiumaa.

Inventuuride lõpetamisel maakondades on välja antud fotodega rikkalikult illustreeritud raamatud (praeguseks kuus), mis on saadaval raamatukogu-

Maastikus leiduvate pärandkultuuriobjektide hulka loetakse eelmiste põlvkondade tegevusest säilinud märke.

Internet

des. Projekti käigus on koostatud ning trükitud kõigi koduloo- huviliste jaoks mõeldud "Väike pärandkultuuri käsiraamat", mis on esimene kodu-uurijatele mõeldud käsiraamat pärast 1960. aastat. Seda ning maakonnaraamatuid võib vaadata ka Eesti Metsaseltsi kodulehel internetis.

Koostöö

Miks tehakse nii laiaulatuslikku unustatud kultuuriväärtuste inventuuri?

Omandisuhete ja seega ka kultuurilise järjepidevuse katkemine II maailmasõja järel on tinginud olukorra, kus uued maaomanikud ei tea ega tunne enda maal paiknevaid kultuuriväärtusi. Nii satuvad kiviaiad metsaveoteede aluseks, lubjaahi viiakse ehitusplatsi täiteks, hobusele-reele mõeldud paest laotud võlvtruup metsaojal lõhutakse mõtlematult traktoriga üle sõites või häviv raietööde käigus viimane mälestus metsavennapunkrist.

Paljud inimesed on pärandkultuuri objektide taastamisega juba tegelnud. Kes enda rõõmuks või tuttavatele ja sugulastele näitamiseks, kuid on juba turismitalusid, kes on rajanud pärandkultuuri õpperadu. Erametsakeskus rahastab metsamaal olevate metsanduslike pärandkultuuriobjektide taastamist ning korrastamist omalt poolt, kui ollakse nõus, et ka teised peale oma pere nendega tutvuda saaksid.

Inventuuri teevad põhjaliku

väljaõppe saanud inimesed, kes eelnevalt valitakse kõige motiveeritumate hulgast. Siiani on üldväljaõppe läbinud umbes 300 inimest, kellest on inventeerijateks saanud umbes pooled.

Sellegipoolest ootame kõikide huviliste kaasalöömist. Kui keegi leiab oma maal või ka riigimetsas inimtegevuse jälgi, mis võib olla pärandkultuuriobjekt, saab sellest teatada Eesti Metsaseltsi kodulehelt leitava pärandkultuuri teatise abil.